

تاریخ صید و تجارت مروارید در خلیج فارس

نویسندگان: رابرت کاتر، علی‌اکبر الزاق و صالح الشهراری، اما پلوف

گردآوری و ترجمه: غلامرضا زائری

سروشنامه	:	زائری، غلامرضا، ۱۳۵۴ - گردآورنده، مترجم
عنوان و نام پدیدآور	:	تاریخ صید و تجارت مروارید در خلیج فارس / گردآوری و ترجمه غلامرضا زائری.
مشخصات نشر	:	بندرعباس: نسیم بادگیر، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۸ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۳-۹۵۳۳۹۲-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
موضوع	:	مروارید — خلیج فارس، منطقه — صید — تاریخ — مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	:	Pearl fisheries -- Persian Gulf Region -- History -- *Addresses, essays, lectures
موضوع	:	مروارید — خلیج فارس، منطقه — صنعت و تجارت — تاریخ — مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	:	Perals industry and trade -- Persian Gulf Region -- History -- *Addresses, essays, lectures
رده‌بندی کنگره	:	SH۳۷۹
رده‌بندی دیویی	:	۶۳۹/۴۱۲
شمار کتابشناسی ملی	:	۶۰۲۸۳۳۲

انتشارات نسیم بادگیر

بندرعباس، بلوار امامت، امامت ششم، شمار ۹۹

۰۹۱۷۳۶۸۱۳۷

تاریخ صید و تجارت مروارید در خلیج فارس

گردآوری و ترجمه: غلامرضا زائری

نویسندگان: رابرت کارتر، عابد الرزاق و صالح الشهرداری، اما یلوف

ویراستار: عبدالجلیل مرداسنگی

طراحی و صفحه‌آرایی: صدیقه غلامی

چاپ نخست بهار ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ کوثر لارستان

سی هزار تومان

فهرست

۵	دییاجه
۷	تاریخ و ماقبل تاریخ صومالیه در خلیج فارس
۹۱	تجارت مروارید در خلیج فارس (ق. ۱۹۰۰)
۱۱۳	در تکاپوی مروارید: نگاهی به زندگی غواصان مروارید
۱۲۵	فهرست اعلام

دیباچه

اگر امروز نام خلیج فارس، با نغمه عبس است از روزگاران پیش از تاریخ تا اوایل قرن بیستم میلادی، یعنی تا اندک زمانی پیش از کشف نفت، نام این دریا با کالای ارزشمند دیگری همراه بوده است: مروارید. مهتابیل از کشف فن تولید نوع پرورشی آن توسط ژاپنی‌ها، تنها در گنجینه اشراف و بزرگان بای داشت. گرچه مروارید در چند نقطه دیگر جهان نیز صید می‌شود اما خلیج فارس به علت شرایط طبیعی خود، بیشترین تولید و صدور مروارید را در طول تاریخ داشته است. به نظر می‌رسد در روزگاران گذشته، میزان فراوانی مروارید در سواحل خلیج فارس همچون امروز نامتقارن بوده اما به احتمال زیاد صیدگاه‌های بیشتری وجود داشته که در نتیجه صید بی‌رویه، برخی برای همیشه از هستی ساقط شده‌اند. از شواهد تاریخی برجای مانده از گذر زمان، چنین به نظر می‌رسد که بستر آب‌های خلیج فارس در نزدیکی ایران در اغلب دوره‌ها، مهمترین صیدگاه مروارید این منطقه بوده است.

این کتاب در پی پاسخ به سه پرسش اساسی درباره تاریخ صید و تجارت مروارید در خلیج فارس است: دوره زمانی صید مروارید در خلیج فارس کدام است؟ چه شرایطی بر تجارت مروارید در خلیج فارس حاکم بوده است؟ و چه کسانی در صید مروارید فعالیت می‌کرده‌اند؟

مترجم بر پایه پرسش‌های فوق مقالاتی را برگزیده و ترجمه نموده است. در پاسخ به

پرسش نخست مقاله‌ای از رابرت کارتر^۱ با عنوان «تاریخ و ماقبل تاریخ صید مروارید در خلیج فارس»^۲ انتخاب شده است که در نوع خود از مهمترین تحقیقات برای آگاهی از تاریخچه مروارید خلیج فارس از قدیمی‌ترین ایام تا پایان آن به شمار می‌رود. این مقاله در سال ۲۰۰۵م. در شماره دوم مجله «تاریخ اقتصادی و اجتماعی خاورزمین» ذیل صفحات ۱۳۹ تا ۲۰۹ به چاپ رسیده است.^۳ در پاسخ به پرسش دوم، اگرچه مقاله نخست مطالب مفیدی ارائه می‌دهد، اما از آنجا که اوج تجارت مروارید در قرن نوزدهم میلادی بوده است ترجمه مقاله «تجارت مروارید در خلیج فارس قرن نوزدهم میلادی»^۴ اثر عابد الرزاق و صالح الشهراوی نیز در این وجیزه گنجانده شود. این مقاله در شماره نخست سال ۲۰۱۴م. نشریه «تاریخ و فرهنگ آسیا»^۵ چاپ «مرکز علم و آموزش کانادا» در صفحات ۴۳ تا ۵۲ منتشر شده است. لازم به ذکر است که این مقاله پیش از این نیز در کتاب «کرانه جنوبی خلیج فارس در آستانه عصر مدرن» به چاپ رسیده بود اما چون در چاپ حاضر در تلفظ دقیق نام‌های اماکن اصلاحاتی در آن صورت گرفته است مؤلف چاپ حاضر را مرجع می‌داند. پاسخ پرسش سوم، در مقاله «تجارت مروارید»^۶ وارید: نگاهی به زندگی غواصان مروارید»^۷ اثر اما پلوف یافت شد که در ربع محتوی آن شرح دردناک زندگی غواصان مروارید خلیج فارس است که بیشتر از بوسه بی‌بر و بردگان زرخیز آفریقایی و احياناً آسیایی بوده‌اند. لازم به ذکر است که در مقاله ابرو، کارتر، همه‌جا از نام درست خلیج فارس استفاده شده است. در دو مقاله دیگر راجه درمنوار و ساطع نخست، از نام واقعی این دریا استفاده کرده‌اند اما در قسمت‌های میانی و پایان آن، طوری نام ساختگی سیاست‌پیشگان عرب را در کنار نام صحیح این دریا به کار برده‌اند که خواننده بی‌اطلاع تصور کند هر دو ارزش علمی یکسانی داشته‌اند. تأسف از این کار ناشیست زمانی بیشتر می‌شود که متوجه شویم کسانی که نام واقعی خلیج فارس را در روزنامه‌ها، تاریخی بین‌المللی استفاده می‌کنند در قیاس با کاربران نام ساختگی این دریا سرافراز هستند. بر پژوهشگران ایرانی است که در این زمینه تلاش بیشتری از خود نشان دهند.

۱. Robert Carter.

۲. History and Prehistory of Pearling in Persian Gulf.

۳. Journal of the Economic and Social History of the Orient, Vol. 48, No. 2 (2005), pp. 139-209.

۴. Pearl Trade in the Persian Gulf during the 19th Century.

۵. Asian Cultural and History, No.1, (2014), pp.43-52

۶. Pearling in the Gulf Explored: The Life of a Pearl Diver.

۷. Emma Plouffe.